

Torsken – Östersjöns hopp

Författad av Marit Lundgren

FILMFAKTA

Artikelnummer: KU21319

Ämnen: Biologi, Miljö

Målgrupp: Grundskola 4-9, Gymn

Speltid: 17 min

Produktionsår: 2019

Språk: Svenska

Urspr.land: Sverige

Producent: Roger Persson

Regi och Foto: Albin Ohlsson

Manusbearbetning: Marit Lundgren

Exekutiv producent: B&P Digital Media
distribution AB

För snart 20 år sedan exponerade journalisten Peter Löfgren den korrupta svenska fiskeripolitiken och utfiskningen av Östersjön i filmen Den sista torsken. En skrämmande skildring om hur vi misshandlar havet och fisken. Dokumentärfilmen innebar ett uppvaknande för politiker och allmänhet och skapade en hetsig debatt – som pågår än idag.

Nu återvänder Peter Löfgren till samma hav med samma fråga: Vad är det som händer med Östersjön? Den här gången går han under ytan för att förstå vad som sker och berättelsen är än mer skrämmande. Torsken mår sämre än någonsin – den är liten, mager och full av mask. Och den vittnar om att hela havets ekosystem är på väg att kollapsa. Peter Löfgren ger sig ut på en resa för att söka svar – och han finner ett hopp för kommande generationer. Det här är en kortversion direkt producerad för undervisnings syfte av den SVT-visade filmen Torsken – havets hopp.

Studiehandledning

LÄROPLANSMÅL LGR11 och LGY11

Centralt innehåll från LGR 11 matchar filmen.

CENTRALT INNEHÅLL:

Biologi åk 4-6:

Natur och samhälle

Människans beroende av och påverkan på naturen och vad detta innebär för en hållbar utveckling. Ekosystemtjänster, till exempel nedbrytning, pollinering och rening av vatten och luft.

Djurs, växters och andra organismers liv. Fotosyntes, förbränning och ekologiska samband och vilken betydelse kunskaper om detta har, till exempel för jordbruk och fiske.

Biologi åk 7-9:

Lokala ekosystem och hur de kan undersökas utifrån ekologiska frågeställningar. Sambanden mellan populationer och tillgängliga resurser i ekosystem.

Kunskapskrav Betyg A

Åk 6

Eleven kan också förklara och visa på mönster hos människors beroende av och påverkan på naturen, och gör då kopplingar till organismers liv och ekologiska samband.

Ur det centrala innehåller i Geografi:

Namn och läge på övriga Europas länder samt viktigare öar, vatten

Fakta om:

Torsk, *Gadus morhua*

Torsken har en viktig roll i Östersjöns ekosystem. Som en av de större rovfiskarna påverkar den hela kedjan, ända ner till det minsta av växtplankton. Minskningen av torsken ger utrymme för skarpsillen att bli fler. Skarpsill äter djurplankton, som då blir färre, och eftersom djurplanktonen då inte kan hålla nere mängden växtplankton så leder det till algblomning och bottendöd.

År 1984 fiskades otroliga 400 000 ton torsk upp i Östersjön. Men bara 30 år senare, 2016, hade den totala mängden fångad torsk minskat till endast 30 000 ton.

Förutom de lagstadgade kvoterna fiskas även flera ton torsk upp som bifångst och kastas i igen. År 2017 räknar havsforskningsinstitutet ICES med att cirka 3452 ton torsk kastades tillbaka, vilket är cirka 11 miljoner små torskar. Att kasta tillbaka torsken är olagligt, men sker ändå, eftersom fiskarna inte får betalt för dessa små torskar och de ändå räknas in i kvoterna. Men tyvärr är kontrollerna minimala.

Situationen är långt allvarligare än man tidigare trott och åtgärder behöver vidtas å det snaraste för att rädda beståndet.

Frågebanken

Frågor till filmen. Använd i helklass efter filmen, gör som gruppuppgift eller individuellt. Ha gärna frågorna till handa under filmen och anteckna lite så blir det lättare att föra diskussion efteråt.

- Hur har torskbeståndet i Östersjön förändrats från 80-talet till idag?
- Hur mycket torsk fångades på 80-talet?
- Varför minskar antalet torskar i Östersjön?
- Vad är en "död botten" och hur uppstår den?
- Hur kommunicerar torsken med varandra?
- Hur lockar torskhanen till sig honan?
- Vad äter Torsken, sillen, djurplankton och växtplankton?

Övningsbanken

Det går utmärkt att använda dessa frågor som grund för att fördjupa sig ytterligare och eleverna kan därför använda dem till att välja olika frågor och argumentera för dem.

Skriv en uppsats och redovisa sedan för klassen.

Låt eleven först få fundera själv, sen diskutera i smågrupper om 3-4 stycken och avsluta med att grupperna berättar för varandra i klassen.

Innan och efter filmen:

Här följer några exempel på relevanta frågeställningar:

- Var ligger Östersjön?
- Vilka stora städer och länder ligger runt Östersjön?
- Vilka regler har fiskeindustrin?
- Vad är det som hotar torsken?
- Vad är det sälarna sprider till torsken och hur går det till?

- Hur kan vi människor hotas av sälarna?
- Hur slösar vi bort torsken? Vem äter torsken?
- Vad är försiktighetsprincipen och varför struntar Sverige i den?
- Varför behöver inte de stora fiskebåtarna följa reglerna?

Ett av de största problemen med modernt fiske är bifångsten. All fisk och andra djur som fastnar i näten och dör. Det är ett stort slöseri. Prata om det och försök komma på lösningar?

Ta reda på vad dessa ord betyder:

Alger, bräckt, bifångst, övergödning, trål, skarpsill, strömming, plankton, överfiske, fiskmjöl

Mer om:

<https://www.wwf.se/djur/torsk/>

<https://www.slu.se/ew-nyheter/2019/6/torsken-i-ostersjon-ar-nara-en-kollaps/>

<https://www.havet.nu/?d=33>

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/smaland/torskfiske-forbjuds-i-sodra-ostersjon>

